

La 25 ani de „mediu” instituționalizat

Cuvântul „mediu” are accepțiuni multiple în limba română. De exemplu are o semnificație temporală (Evul Mediu), socială (provine dintr-un mediu de intelectuali), cantitativă (un miel mediu ca și greutate), calitativă (este un elev mediu) etc. Incepând cam pe la începutul secolului trecut cuvântul a căpătat o semnificație nouă însoțit de adjectivul „înconjurător”. Mediul înconjurător este natura alcătuită din totalitatea factorilor externi în care se află ființele și lucrurile” (din DEX 1998). Noțiunea este succint exprimată în limba germană prin „*Umwelt*” adică *lumea înconjurătoare* sau în franceză prin „*environnemen*” adică încercuire. Este interesant că dicționarele vechi nu menționează această noțiune, ceea ce dovedește că el a apărut recent în limbile civilizate, odată cu necesitatea de a defini o situație devenită importantă pentru societatea omenească.

Într-adevăr, odată cu creșterea populației globului, cu creșterea corespunzătoare a nevoilor dezvoltării ei (hrană, locuire, apărare de frig etc.) au crescut luarea celor necesare din natură, ceea ce a dus la sărăcirea naturii în elementele ei naturale primordiale; vegetație, lumea animală, resursele minerale, chiar și apa dulce. Totodată, creșterea nivelului de trai, ce a dus la conceptul de civilizație, a dus și la reversul inevitabil, apariție și apoi dezvoltarea inevitabilă a ceea ce nu mai este necesar, a deșeurilor. Apa spală dar se și murdărește, aerul indispensabil vieții este îmbâcsit de procesele de transformare a materiilor prime naturale în utilități și chiar numai respirația a tot ce este viu emite componente nocive în atmosferă.

Toate acestea au dus la noțiunea de poluare, de deteriorare a mediului original, de sărăcire a tot ce deține această planetă pe care suntem deocamdată condamnați să trăim.

Este clar că omul este un prădător al lumii ce îl înconjoară, pe care o sărăcește dar și o distruge, lăsând în urmă toată scursura civilizației (deșeuri, poluare a aerului și apei) și desfigurarea feței Pământului. Pericolul pentru viitorul omenirii este ineluctabil, dar el a fost sesizat tot mai acut cu cât procesul avansează și s-au găsit capete lucide și luminate ce au încercat să-l stopeze sau măcar să-l amelioreze. Așa s-a născut grija pentru mediul înconjurător. Primul factor de mediu vizat a fost pădurea din cauza multiplelor servicii pe care le aduce omului și este explicabil de ce unul din pimele acte voevodale a fost întru apărarea pădurii, dat de Vlad Vintilă în 1533. O modificare radicală a raportului omului cu mediul înconjurător l-a adus industrializarea. Pe la mijlocul secolului al XIX-lea s-au inventat metode de a folosi resursele naturale ale Pământului pentru crearea de unelte ce ușurează viața omului. Nu-i vorba că încă din preistorie au fost create obiecte utile din metale, dar acum procesele s-au perfecționat, s-au mărit sursele de energie și s-au perfecționat metodele de extragere a materiilor prime din subteran. Cărbunii și metalele, în primul rând fierul, au dus la o proliferare a atelierelor, extinse apoi în uzine, mai ales metalurgice. S-a intrat în era industrializării, cu imensele avantaje materiale și chiar spirituale (dacă ne gândim la tipar, radio, tv etc.), dar și așa industrializarea are și partea negativă.

Semnalul l-au dat drumeții prin natură care au observat cum se răresc pădurile și dispar flori ce dau frumusețe lumii sălbatice. Iubitorii de natură s-au adunat și au format primele asociații, transformate în societăți turistice, libere de orice constrângere socială. Au fost apoi societățile de naturaliști care s-au aplecat cu sârg să studieze plantele și animalele sălbatice, subliniind pericolul de dispariție a unor specii din cauza supraexploatării comerciale, cum ar fi pădurile, anumite plante sau animale, vânătoarea fiind un pericol pentru cele din urmă. Pasul următor a venit din partea economiei când s-a descoperit că elemente ale naturii pot fi prelucrate și transformate în obiecte ce ușurează activitatea umană. Treaba a demarat în fabricarea, la început în mici ateliere ce s-au dezvoltat în gigantice uzine. Așa a început noua eră pentru societatea tehnicizată. Substanțele minerale din Pământ, și producerea energiei a schimbat fața lumii și pe la mijlocul secolului al XIX-lea a început nebunia industrializării, cu multiplele ei componente: exploatarea resurselor naturale, ocuparea terenului cu uzine și urbanizare, dar și cu munți de deșeuri, precum și poluarea aerului și a apelor.

Înainte ca discordanța dintre mediu și societatea umană să necesite intervenții legislative instituționale, naționale și chiar mondiale, trebuie remarcat că în decursul veacurilor nu au lipsit reglementări pentru protecția unor factori de mediu. Ele au fost punctuale, pentru câte un element, sau un ansamblu. Primul factor de mediu protejat a fost pădurea, indispensabilă vieții de toate zilele, ajungându-se la prima propunere de creare a unui întreg teritoriu a unui Parc Național. Primul parc de acest fel a fost

Parcul Yellowstone din SUA în 1872. Ideea a fost preluată de tânărul inginer silvic Petre Antonescu în 1907. care compara, pe baza unui studiu temeinic asupra pădurilor Letea și Caraorman din Delta Dunării cu parcurile americane.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea și primul deceniu al următorului au apărut la noi în țară un număr de documente legislative (Legi, Hotărâri de Guvern, Decizii ale autorităților locale) menite a pune sub apărare juridică diferiți factori de mediu, teritorii sau obiective (păduri și formațiuni geologice remarcabile, peșteri, ca rezervații, specii de flori și animale sălbatice, considerate unele drept monumente ale naturii, ape fierdente, izvoare, râuri, lacuri, iazuri și au fost reglementate emisiile de gaze în atmosferă de către industrii și reglementează depunerile de deșeuri și gunoaie. S-au adunat multe rezervații și obiective protejate așa că s-au făcut mai multe încercări de elaborare

dar până la urmă, ca urmare a Congresului naturaliștilor din 1930 este emis **Decretul Regal nr.2478 din 1930** care este prima **Lege pentru protecția monumentelor naturii**. Ea este subordonată „Ministarului Agriculturii și Domeniilor” și este condusă de Comisia pentru Monumentele Naturii (CMN). Ea intră din plin în acțiune și în 1933 și 1934 fiind puse sub apărarea legii un mare număr de obiective (rezervații, plante și animale), iar în 1935 ia ființă primul Parc Național, Masivul Retezat. Până la începutul războiului și în timpul lui activitatea continuă, dar în ritm scăzut.

O mare modificare are loc după 1945, odată cu instaurarea regimului comunist. În timpul acestuia se înființează puține noi rezervații, dar se dă dreptul Consiliilor Populare (ale regiunilor, apoi județelor) în cadrul cărora funcționează „Comisii pentru Ocrotirea Naturii” care în unele cazuri

înființează zeci de rezervații, unele de valoare strict locală. În 1950 CMN trece de la Ministerul Agriculturii la Academia RPR (acum Academia Română). Dar foarte importantă este **Legea nr.9 din 1973 privind protecția mediului**. Este pentru prima dată când legiuitorii iau în considerare și ceilalți factori de mediu, apa, aerul și solul (inclusiv deșeurile). Se înființează prin lege și Comisii pentru protecția mediului înconjurător pentru fiecare județ.

Și ca să nu se desmintă, la un chestionar UNESCO pentru stabilirea gradului de protecție a naturii în lume, PCR dă răspunsuri mincinoase pentru a se da mare într-o chestiune unde țara noastră nu prea făcea o figură onorabilă.

La încheierea regimului comunist România se prezintă cu următorul bilanț privitor la ocrotirea naturii : 1 Parc Național, 74 arii protejate, la nivel național, (prin Legi, HCM, HG, 482 arii protejate la nivel județean . Revoluția din decembrie 1989, care a schimbat fața țării, a avut repercusiuni imediate și în domeniul protecției mediului. Astfel, prin hotărârea noului organ de conducere al țării, CPUN, a fost înființat **Ministerul Apelor, Pădurilor și Mediului înconjurător** fiind prima dată când se ia act că este momentul să ne aliniem țărilor avansate adoptând o viziune unitară, complexă, asupra factorilor ce stau la originea și la viitorul societății umane. Dependența dintre om și mediul înconjurător se accentuează cu creșterea gradului de civilizație, fapt pentru care mediul vine tot mai acut în preocupările oamenilor de știință, în programele politice și în subiectele de cultură. Una din primele măsuri luate de întâiul ministru al Mediului, domnul Simion Hâncu, a fost înființarea prin **Ordinul ministrului nr 7 din 27 ianuarie 1990** a 13 Parcuri Naționale. Prin aceasta s-a deschis larg poarta spre o politică amplă și coerentă de protecție a naturii și a mediului, rânduindu-ne între țările avansate, ce au un cuvânt de spus în problemele vitale ale viitorului omenirii. Este drept că încă nu s-a găsit fâgașul optim și dovadă stau numeroasele structuri ale organului menit să vegheze la curățenia și mentenanța planetei noastre, și chiar dacă în decursul celor 25 de ani titulatura ministerului și structura lui s-a schimbat, mediul fiind alipit la un moment dat Agriculturii, lipsit de legătura indestructibilă cu apele și cu pădurile, ba primind chiar și titlul cam „sf” de *Ministerul mediului și al schimbărilor climatice*, el rămâne un pivot fundamental al dezvoltării viitoare a civilizației, și nu pot decât să urez ca actuala denumire să rămână, aceiași ca nume și câmp de activitate și să nu mai fie schimbată prin alte denumiri fanteziste precum au mai fost.

Prof.Marcian Bleahu